

Kutszegi Csaba

Körkép

FESZTIVÁLOK
AZ ELMÚLT ÉVADBAN

Bár nemzetközi statisztikai felmérések eredményeit nem böngésztem, mégis biztosra veszem: Magyarország az egy főre eső fesztiválok mennyiségében a legtöbbet produkálók élmezőnyében foglal helyet, míg a rendelkezésre álló források tekintetében a sereghajtók között kullog. Az ellentmondásból logikusan következik a kérdés: akkor miért érdemes Magyarországon fesztivált szervezni? Nem vonom kétségbe sok-sok művész és kultúrmunkás nemes, értékteremtő szándékát, de a bennem bujkáló kisördög azt feltételezteti, hogy a közösség javára végzett jótett mellett partikulárisabb és prózaibb érdekek is motiválják a szervezőket.

A költségvetési támogatások elnyerését általában erős lobbitevékenységgel lehet hatásosan elősegíteni, ebben a harcban markáns szakmai érdekcsoportok konkurálnak egymással. Ez természetes jelenség, az viszont sokkal ijesztőbb, hogy – hasonlóan a színházvezetők kinevezéséhez – a művészeti fesztiválok (erkölcsi, pénzügyi és infrastrukturális) támogatását is igyekszik a politika közvetlenül befolyásolni. Az idén például a szebb napokat is megélt veszprémi kortárs-tánc-fesztiválra mért övön aluli ütést a helyi színház új vezetősége azzal, hogy a rendezvény előadásait kitiltotta a színház épületéből. Felesleges latolgatni, hogy a döntés meghozatalakor milyen mértékben mérlegeltek politikai, gazdasági vagy esztétikai okokat, a három területen fellelhető és előadható indokok úgyis tetszés szerint variálhatók, egymásba csúsztathatók, vagy éppen ellentétes előjelűre cserélhetőek. Zalaegerszegen meg egyenesen azt rebesgetik, hogy az idei Zalai Kamaratánc Fesztivál büdzséje azért lett szegényesebb, mert a város közgyűlésében többségben levő párton belüli, egymással ellentétben álló csoportok nem tudtak a fesztivál támogatásáról megegyezni. Ha ez így igaz, akkor ez tipikus, szomorú magyar történet. A vídám része az, hogy a zalai fesztivál ennek ellenére az elmúlt évad legjobb táncfesztiválja lett. (Ez az ellentmondás is spéci hungarikum.)

A nagy magyar fesztiváldömpingnek csak töredékét képezik az önálló táncfesztiválok. Mellettük számos olyan művészeti fesztivál működik, amelyen a tánc lényeges, értékén kezelt, koncepcióba illő jelenségeként van jelen. De ezeket a rendezvényeket a tánc felől közelítve nem érdemes vizsgálni. A táncművészet hazai súlyáról, értékeiről, jellemzőiről az árulkodhat, hogy

önálló seregszemléi milyen körülmények között, milyen színvonalon zajlanak, a táncfesztiválok és -rendezvénysorozatok milyen célkitűzéssel jöttek-jönnek létre, és elérik-e, megvalósítják-e deklarált elképzeléseiket. Ez utóbbi kritériumnak könnyű megfelelni, ha a lécc eleve nem tétetik túl magasra. Több fesztivál kváziteremtésmítoszában lehet hallani, olvasni olyan célkitűzéseket, hogy „számba kell vennünk a két fesztivál közötti időszak eredményeit”, vagy „bizonyos időközönként össze kell gyűlnünk, hogy érezzük, együtt vagyunk”. Az ilyen jellegű, sűrített menetrendű dzsemborik iránt is mindig akad érdeklődő, de mégiscsak értelmesebb, izgalmasabb és szórakoztatóbb, ha egy rendezvénysorozat markáns, lehetőleg csak rá jellemző, saját, átgondolt koncepció alapján jön létre.

Az elmúlt évadban nem tudtam látogatni a Keszthelyi Táncpanoráma előadásait, de több olyan fesztiválon is megfordultam, amelynek önálló vagy társszervezője volt a Nemzeti Táncszínház. Ez az intézmény – amellett, hogy ez alaptevékenységének csak egyik része – vitathatatlanul megérdemli a legnagyobb magyar tánccsemény-szervező kitüntető címét. Rendezvényeit nem is érdemes egymástól elkülönítve szemlélni, hisz mindegyik hasonló koncepció alapján szerveződik: a honi és külföldről érkező táncfogyasztók különböző ízlésű és igényű rétegeinek színvonalas produkciókat akarnak nyújtani. Egyszerűbben fogalmazva: a táncművelés széles körű megismertetését és terjesztését tűzték ki célul, fáradhatatlan misszionáriusként végzik feladatukat, sokat tesznek a szakmáért,

A Shen Wei társulat *Folding* című előadása

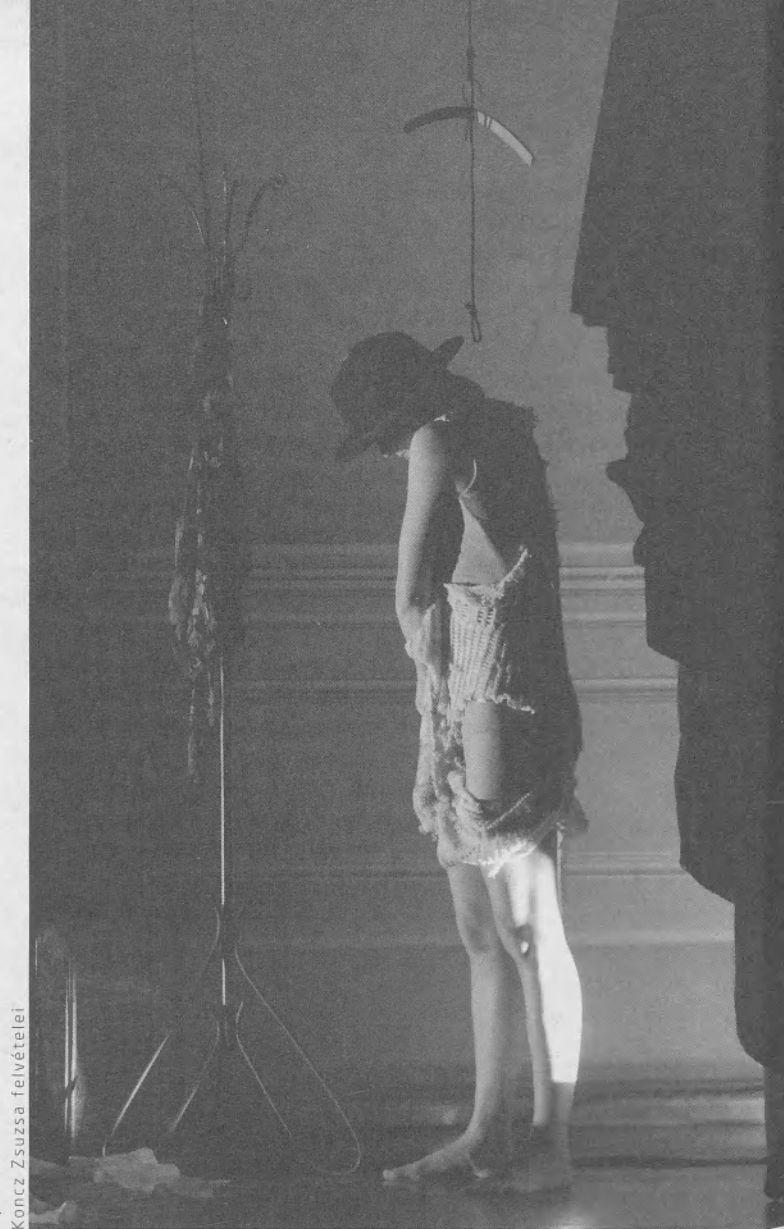
és évről évre vitathatatlan, „bizonyítható” eredményeket érnek el. Természetes, hogy ezzel a szándékkal nem összeegyeztethető a kevesek érdeklődését felkeltő szubkulturális műalkotások „nézőre erőltetése”, a „mindenből egy kicsit” elve viszont könnyen ellaposíthatja, unalmassá teheti a kínálatot. Külön gond lehet, hogy az NTSZ szervezésében az ország bármely pontján fellépni rangot jelent (erkölcsileg és anyagilag is lukratív vállalkozás), ezért a legtöbb társulat, műhely, koreográfus, előadó szeretne fesztiválmeghívást kapni, így a felkérésekről presztízs kérdések (vagy egyéb megfontolások), nem pedig a produkciók minősége alapján születnek döntések.

Az utolsó két, 2006 és 2007 őszen lezajlott Keszthelyi Táncpanoráma műsora alátámasztja fenti aggodalmamat: a döntő többségében színvonalas előadások közé rendszeresen becsúszik egy-két olyan is, amelynek meghívására nehéz magyarázatot találni. (Gyorsan le kell szögezni: a 2007-es műsorra ez kevésbé igaz.) Pedig a keszthelyi program-összeállítók kényelmesen elkerülhetnék a rizikót, mert – koncepciójuk szerint – bevált, már sikeres, műsoron tartott produkciók közül válogathatnak.

A szintén évek óta a Táncszínház szervezte tavaszi, budapesti Táncfórum műsorszerkesztésében már elkerülhetetlen a kockázatvállalás. A minden évben a Tánc Világnapja köré rendszeresített eseménysorozatban ugyanis a szervezők premierekkel és külföldi együttesek vendégjátékával is megörvendeztetik a nézőt. Mindkét tradíció megőrzését csak helyeselni lehet, de a kritikus megjegyzés ebben az esetben is elkerülhetetlen: a rendezvény csak akkor tarthatja meg az évek során méltán kiérdemelt rangját, ha a szervezők a premierok és a vendégegyüttesek kiválasztásánál különös körültekintéssel járnak el. 2007-ben a magyar táncművészet színvonalát adekvátan tükröző bemutatók mellett botránnyosan színvonalatlan magyar premier is helyet kapott a műsorban, és becsúszott egy igen gyengécske külföldi produkció is. Az idén egységesebb volt az összkép, ráadásul az évad két legjelentősebb táncprodukciójával (a Duna Művészegyüttes *Aranyág* című bemutatójával és a Shen Wei Dance Arts vendégszereplésével) a Táncfórumon találkozhatott a publikum.

Az elmúlt évadban *ad hoc* táncfesztivált is szerveztek az országban. Az elméletben nem, csak gyakorlatban létező miskolci tánctagozat vezetője elhatározta, hogy kollégáival markánsan demonstrálja többéves fennállásukat: a Miskolci Táncteríték elnevezésű rendezvényükön négy nap alatt bemutatták öt „alakuló” évük hét premierjét. Az ötlet kifejezetten saját, súlyos problémájuk orvoslására született (kicsit országos segélykiáltásnak is szánták), de nyert vele a közönség (színházi élményeket), a szakmai közvélemény (példát és tanulságot) és persze a kezdeményezők is: még elszántabbak lettek, és kitartásukat fontos siker koronázta, mert évad végére döntés született jogi és szervezeti megalakulásukról. Bár a rendezvényt konkrét, eseti céllal szervezték, lehet, hogy érdemes lenne hagyományárá érlelni. Kifejezetten jó ugyanis, hogy Miskolcon szaporodnak a táncesemények: a már többéves múltú visszatekintő Miskolci Tánchétféve mellett az idei Kocsonya Fesztiválon huszonnégy órás nyilvános táncimprovizációs lehetőséget szerveztek profik és amatőrök részére.

A kortárs tánc művelői és kedvelői találkozhatnak egymással a veszprémi A TÁNC fesztiválján és a 2008-ban Dunaújvárosból Budapestre költözött Nemzetközi Monotánc Fesztiválon. A Veszprémben idén kialakult helyzetre már utaltam, annyit még hozzáfűzök, hogy a Petőfi Színház igazgatója levelében azzal indokolta az elutasító döntést, hogy a találkozót nem tartják elég színvonalasnak ahhoz, hogy a teátrumban biztosítsanak helyet néhány előadásának. Ehhez – kommentár nélkül – megemlítek néhányat az idén Veszprémben – alternatív játszóhelyeken – saját

Köncz Zsuzsa felvételei

Gelsomina (Tonhauser Tünde)

fellépéssel és/vagy koreográfiával megjelent táncművészek közül: Kovács Gerzson Péter, Farkas Zoltán Batty, Juhász Zsolt, Frenák Pál, Várnagy Kristóf, Bozsik Yvette, Duda Éva, Juronics Tamás, Ladányi Andrea. Vándorfi László fesztiváligazgató azt tervezi, hogy a jövőben kibővíti az alternatív, szabadtéri játszóhelyek körét. Csak üdvözölni tudom kitartását, sőt – bár nem tisztem – egy gondolattal meg is támogatnám: Magyarországon még senki nem használta ki igazán az utcaszínházban rejlő lehetőségeket. Meglehet, a jövőben Veszprémben különösen fontos lesz, hogy a kőszínházi produkciókkal szemben valódi (nemcsak táncos) színházi alternatívákat mutassanak fel.

Ha az idei Monotánc Fesztivál alapján ítélném meg a kortárs tánc hazai elfogadottságát, nem kellene agódnom a műfajért. A MU Színházban ugyanis sikerült igazi fesztiválhangulatot teremteni, volt olyan este, hogy majdnem annyian rekedtek kint a kávézóban, mint ahányan elfértek a ritkán kihasznált kisebbik játéktér ideiglenes nézőterén. Pedig ott pályájuk elején járó kísérletező fiatalok vagy itthon kevésbé ismert külföldi táncos-koreográfusok is felléptek. A „nagyszínpadról” persze a nagy nevek sem maradtak el. A Monotánc Fesztivál kezd megkapaszkodni és beérni. Kifejezetten erénynek gondolom, hogy szervezői képesek

felülbírálni eredeti elképzeléseiket, és ha kell, újítanak. Terveik szerint a jövőben váltott helyszínen fognak jelentkezni: az egyik évben az eredetin, a dunaújvárosi színházban, a másikban a MU-ban.

A Nemzeti Táncszínház – természetesen – a Monotánc Fesztivál alapításában is részt vett, mint ahogy a Magyar Táncfesztiválnak is – a Győri Balettel együtt – társalapítója (idén már csak „együttműködő partnerként” szerepelt). Az elmúlt évadban hatodik alkalommal megrendezett fesztivál valóban a magyar táncművészet legrangosabb eseménye lett. Talán azért, mert a koncepciójában megtalálhatók valamennyi táncfesztivál előnyös jellemzői. Szervezői igyekeznek reprezentálni a szcéna összes műfaját és stílusát, a hazaiak mellett külföldi vendégművészeket is meghívának, premiereket is szívesen fogadnak, háttér- és kiegészítő rendezvényeket szerveznek, és a közönség mellett a helyi lakosok és odalátogatók számára is szórakozási lehetőségeket kínálnak. Ez utóbbi sajátosság valódi népi népi jellegű kölcsönöz a rendezvénynek, amelynek állandó helyszíne a Győri Nemzeti Színház előtti tér. Mindezek ellenére a Magyar Táncfesztivál sem gondatlanul szerveződő sikertörténet, a rendezőknek 2008-ban különösen súlyos anyagi gondokkal kellett szembenéznük (a két évvel ezelőttinél több millióval kevesebb pénzből gazdálkodhattak). De nyilván nem közvetlenül a pénzügyi háttértől függ, hogy a bemutatott előadások nem voltak egységesen magas színvonalúak. Ezt nem is lehet elvárni, de azt igen, hogy a rendezők ne szervezzenek valódi tartalom nélküli, pusztán kipipálandó, csak csekélyke piárértékkel bíró háttérprogramokat. Arról úgysem ők tehetnek, hogy a hivatalos fórumokon nem alakul ki a megjelent szakemberek között tartalmas párbeszéd (például azért sem, mert alig néhányan jönnek el). Személyes tapasztalatom, hogy az eszmecserek inkább a reggelizőasztaloknál vagy éjfél körül a sörpadokon, spontánul alakulnak ki. A Magyar Táncfesztivál valóban fontos seregszemle, de jót tenne neki, ha alapítói, működtetői, együttműködő partnerei és szakmai védnökei minden alkalommal el-eltprengnének azon, hogy mit kéne megváltoztatniuk, mi-ben kellene megújulniuk. A fesztiválszervezésnek sincsenek örök érvényű receptjei.

A legtöbb nívós táncfesztivált az elmúlt évadban (is) talán a néptáncosok szervezték, de részt venni csak egy ilyen rendezvényen tudtam. Igaz – elfogultság nélkül állíthatom –, a legjobbjikon. Csak látszólag kerülök ellentmondásba az előbbieken leírtakkal, ha megállapítom: a Zalai Kamaratánc Fesztivál annak köszönheti több évtizede tartó sikerét, hogy ragaszkodik néhány

alapszabályához. Például ahhoz, hogy részvételre bevezetni csak új koreográfiákkal lehet. A zalaegerszegi fesztivál ugyanis koreográfusverseny. Idei műsorán majd’ hatvan kis premiért láthatott az érdeklődő. Ez már önmagában is garantálja, hogy a műsora soha nem válik unalmassá. A fordulók között a zsűri nyilvánosan értékeli a látottakat. Az ott kialakuló viták kicsit sem formálisak, hisz minden megszólalásnak, véleménynyilvánításnak tétje lehet. Az első–harmadik díjak, valamint néhány különdíj összege (és az erkölcsi dicsőség) ugyanis elegendő ahhoz, hogy inspirálja a következő alkotások megszületését. Az csak hab a tortán, hogy a nélkülözhetetlen fesztiválhangulat is mindig spontánul kialakul, mert a néptáncosok minden helyszínen, fellépés előtt, után és közben, örömben és bánatukban egyaránt, szeretnek zenélni és táncolni. A balett vagy a kortárs tánc ehhez hasonló közösségi élménygyakorlásra nem nyújt lehetőséget, de koreográfusversenyt a tánc bármelyik műfajában, bármelyik fesztiválon lehetne rendezni.

Az elmúlt évad fesztiváljainak áttekintése számomra azzal a tanulsággal szolgál, hogy – bár mindegyik általam ismert rendezvény megérdemelne nagyobb támogatást – a fesztiválok sikeres megszervezése és

Dusa Gábor felvétele

A Cordella Táncgyűttes a győri fesztiválon

lebonyolítása kevésbé múlik az anyagi háttéren, mint a szakértelmen és a közreműködők motiváltságán. Persze pénz nélkül (vagy kevés pénzből) nem lehet biztosítani a hatékony működést, de az automatikusan megpályázott és szokásosan megkapott összegekből – szellemi invenció, kreativitás és innováció híján – csak szokványos rendezvények szervezhetők. A magyar táncfesztiválok egyaránt akad példa az újszerű ötletek keresésére és a patinás hagyományok őrzésére. Az előbbi csak akkor lehet hosszú távon sikeres, ha értékteremtés is társul mellé, az utóbbi pedig könnyen eljelentéktelenedik, ha megvalósítói számúzik mellőle a törekvést a folyamatos megújulásra.